

BİRİNCİ BÖLÜM

ABİL AZƏRBAYANA QARŞI MƏHKƏMƏ İŞİ

(Ərizə No. 16511/06)

MƏHKƏMƏ QƏRARI

STRASBURQ

21 Fevral 2012-ci il

Bu qərar Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndində nəzərdə tutulan hallarda qəti qərara çevriləcəkdir. Qərar redaktə xarakterli dəyişikliyə məruz qala bilər.

Abil Azərbaycanca qarşı məhkəmə işində

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi (Birinci Bölüm),

Hakimlər:

Nina Vayiç (*Nina Vajić Sadr*,

Pier Lorenzen (*Peer Lorenzen*),

Xanlar Hacıyev (*Khanlar Hajiyev*),

Miriyana Lazarova Traykovska (*Mirjana Lazarova Trajkovska*),

Culiya Iaf Franke (*Julia Laffranque*),

Linos –Aleksandr Sisilianos (*Linos-Alexandre Sicilianos*),

Erik Möse (*Erik Møse*),

və Bölümün Katibi Sören Nilsendən (*Søren Nielsen*) ibarət tərkibdə Palatada iclas keçirərək,

31 yanvar 2012-ci ildə qapalı müşavirə keçirərək,

Həmin tarixdə qəbul edilmiş aşağıdakı qərarı elan edir:

PROSEDUR

1. İş İnsan Hüquqları və Əsas Azadlıqlarının Müdafiəsi haqqında Konvensiyanın ("Konvensiya") 34-cü maddəsinə uyğun olaraq, Azərbaycan vətəndaşı cənab Bəybala Əlibala oğlu Abil ("Ərizəçi") tərəfindən 15 aprel 2006-cı ildə Məhkəməyə təqdim edilmiş Azərbaycan Respublikasına qarşı şikayət ərizəsi (No. 16511/06) əsasında başlanılmışdır.

2. Ərizəçi Azərbaycanda fəaliyyət göstərən hüquqşünas cənab İ.Əliyev tərəfindən təmsil olunmuşdur. Azərbaycan Hökumətini ("Hökumət") onun nümayəndəsi cənab Ç.Abbasov təmsil edib.

3. Ərizəçi konkret olaraq iddia etdi ki, onun Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 3-cü maddəsi ilə təmin olunan seçki hüququ pozulub.

4. 27 iyun 2008-ci ildə Ərizə barədə Hökumətə məlumat verilib. Həmçinin qərara alındı ki, ərizəyə mahiyyəti üzrə baxılması onun qəbul edilənliyinə baxılması ilə eyni vaxtda həyata keçirilsin (29-cü maddənin 1-ci bəndi).

FAKTLAR

I. İŞİN HALLARI

5. Ərizəçi 1952-ci ildə anadan olub və Bakıda yaşayır.

6. Ərizəçi 6 noyabr 2005-ci il Parlament (Milli Məclis) seçkilərində müstəqil namizəd kimi namizədliyini irəli sürüb. O, Dairə Seçki Komissiyası tərəfindən tıq mandatlı 11 saylı Qaradağ Seçki Dairəsində (DSK) namizəd kimi qeydə alınmışdır.

7. 28 oktyabr 2005-ci ildə DSK Ərizəçinin iştirakı olmadan toplantı keçirərək onun Seçki Məcəlləsinin tələbləri ilə bir araya sığmayan fəaliyyətə cəlb olunması barədə məlumatlara əsaslanaraq namizədliyinin ləğv edilməsi üçün Apellyasiya Məhkəməsinə müraciət etmək barədə qərar qəbul etdi. Xüsusi olaraq DSK qeyd etdi ki, DSK-ya Ərizəçinin səsləri müqabilində onlara pul vəd etdiyini iddia edən seçicilərdən çoxlu sayda yazılı bəyanatlar daxil olub. DSK ümumilikdə on yeddi belə bəyanatı Apellyasiya Məhkəməsinə göndərərək Ərizəçinin seçki hüququndan məhrum edilməsini tələb etdi.

8. 29 oktyabr 2005-ci ildə Ərizəçi və onun vəkili Apellyasiya Məhkəməsindən məhkəmə işinin surətini əldə etməyə cəhd etsə də, bunu etməsinə imkan verilmədi.

9. 31 oktyabr 2005-ci ildə şikayətə baxan Apellyasiya Məhkəməsi Seçki Məcəlləsinin 88.4 və 113.2.3-cü maddələrinə uyğun olaraq Ərizəçinin qeydiyyatını ləğv etdi. Məhkəmə prosesində Ərizəçi DSK-nın 28 oktyabr 2005-ci il tarixli iclası barədə əvvəlcədən məlumatlandırılmadığını və bu səbəbdən iclasda iştirak edə bilmədiyini bildirdi. O, ona qarşı irəli sürülmüş bütün ittihamları rədd edərək bunların uydurma olduğunu qeyd etdi.

10. Məhkəmə DSK-ya yazılı bəyanat təqdim edərək Ərizəçini onlara rüşvət təklif etməyə cəhd etməkdə günahlandıran on yeddi belə seçicidən səkkizinin şifahi ifadələrini dinlədi. Şahidlərdən biri H., Ərizəçinin şəxsən ona pul təklif etdiyini təsdiq etdi. Digər yeddi nəfər isə tanımadıqları şəxslərin onlara yaxınlaşdığını və Ərizəçinin leyhinə səs vermələri üçün pul təklif etdiyini bildirdi. Məhkəmənin qeyd olunan "naməlum şəxslərin" onlara pul təklif edərkən Ərizəçinin namizədliyini irəli sürdüyü seçki dairəsində seçici kimi qeydə alınmaları ilə maraqlanıb-maraqlanmadığı barədə sualına isə şahidlərin cavabı mənfi oldu.

11. Apellyasiya Məhkəməsi yuxarıda göstərilən sübutları Ərizəçinin Seçki Məcəlləsinin 88.4-cü maddəsinin tələblərini pozaraq seçicilərə səsləri müqabilində pul təklif etməsi faktını təsdiq etmək üçün kifayət saydı.

12. Apellyasiya Məhkəməsinin qərarından sonra Ərizəçi onun əleyhinə ifadə vermiş şahidlərin şəxsiyyətini müəyyən etmək üçün araşdırma apardı və müəyyən etdi ki, onun əleyhinə ifadə vermiş səkkiz şəxsdən dördü əslində onun namizədliyini irəli sürdüyü seçki dairəsində seçici kimi qeydiyyatda olmayıb. Bundan əlavə, müəyyən edildi ki, şahid H. əslində Məhkəməyə təqdim edilmiş sənədlərdə Ərizəçinin seçki dairəsində yerləşən və özünün daimi yaşayış yeri kimi göstərdiyi ünvanda qeydiyyatda deyil və orada yaşamır. Ərizəçinin fikrincə, bu məlumatlar şahidlərin şəxsiyyəti və onların ifadələrinin düzgünlüyünə əsaslı şübhələr yaradır, belə ki, bu şahidlərin özləri haqqında yalnız informasiya verdiklərini və ya Ərizəçiyə qarşı saxta ittiham irəli

sürdüklərini göstərir, çünki Ərizəçinin səsvermə üçün hər hansı başqa yerdə qeydiyyatda olan və bu səbəbdən ona səs verə bilməyəcək şəxslərin səsələrini hər hansı qanuni və ya qeyri-qanuni vasitələrlə almağa çalışması üçün hər hansı səbəbi və ya təşəbbüsü ola bilməzdi.

13. Ərizəçi kassasiya şikayəti verərək iddia etdi ki, Apellyasiya Məhkəməsinin qərarı əsassızdır. Belə ki, məhkəmədə ona qarşı istifadə edilmiş sübutlar uydurmadır, ona qarşı ifadə vermiş şəxslər yalançı şahidlərdir və əslində həmin şəxslər yerli icra orqanlarının əməkdaşlarının qohumlarıdır. Arqumentlərinin sübutu kimi Ərizəçi yuxarıda qeyd olunan məlumatları Məhkəməyə təqdim etdi.

14. 3 noyabr 2005-ci ildə Ali Məhkəmə Ərizəçinin şikayətini rədd edərək Apellyasiya Məhkəməsinin 31 oktyabr 2005-ci il tarixli qərarını qüvvədə saxladı və bu qənaətə gəldi ki, işin faktiki halları Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən tam müəyyən edilib.

15. Eyni zamanda Ərizəçi 2008-ci ilin sentyabr və oktyabr aylarında onun namizədliyini irəli sürdüyü seçki dairəsində seçki zamanı iddia edilən seçki pozuntular ilə bağlı Dairə Seçki Komissiyası və Mərkəzi Seçki Komissiyasına (MSK) müxtəlif şikayətlər göndərdi. Lakin Ərizəçinin iddia etdiyinə görə onlarla bağlı heç bir cavab almadı.

16. Ərizəçi yuxarıda qeyd olunan seçki pozuntularından apellyasiya şikayəti verərək Məhkəmədən Mərkəzi Seçki Komissiyasının Sədrini onun ərizələrinə cavab verməkdən imtina etməkdə təqsirli hesab etsin. 2 noyabr 2005-ci ildə Apellyasiya Məhkəməsi Ərizəçinin iddiasını əsassız olduğu üçün rədd etdi. 7 noyabr 2005-ci ildə Ali Məhkəmə bu qərarı dəyişmədən saxladı.

II. MÜVAFIQ DAXİLİ QANUNVERİCİLİK

A. Seçki Məcəlləsi

17. 2003-cü il Seçki Məcəlləsinin 88.4-cü maddəsinə əsasən,

“Seçkiqabağlı təşviqatda bilavasitə yaxud dolayısı ilə iştirak edən namizədlərin seçiciləri aşağıdakı üsullarla ələ alması qadağandır:

88.4.1. təşkilati işlərin yerinə yetirilməsi məqsədi istisna olmaqla, seçicilərə pul vəsaiti, hədiyyələr və digər qiymətli materiallar vermək (döş nişanları, yapışqanlı nişanlar, plakatlar və nominal dəyərə malik olan digər təşviqat materialları istisna edilməklə);

88.4.2. göstərilən təşkilati işi yerinə yetirən seçiciləri səsvermənin nəticəsindən asılı olaraq mükafatlandırmaq və ya belə mükafatlandırmanı vəd etmək;

88.4.3. malların güzəştli satışını keçirmək, hər hansı malı (çap materialları istisna olmaqla) pulsuz vermək;

88.4.4. əvəzsiz və ya güzəştli şərtlərlə xidmətlər göstərmək;

88.4.5. seçkiqabağı təşviqat zamanı seçicilərə qiymətli kağızlar, habelə maddi sərvətlər, pul vəsaiti veriləcəyini vəd etmək yolu ilə, habelə qanunvericiliyə zidd olan digər əsaslarla xidmətlər göstərilməsi ilə təsir etmək.”

18. Seçki Məcəlləsinin 113.1 və 113.2.3-cü maddələrinə əsasən, seçki komissiyası seçicilərin ələ alınması faktı, yəni namizəd tərəfindən bu Məcəllənin 88.4-cü maddəsi ilə qadağan olunmuş hərəkətlərin edilməsi müəyyənləşdirildikdə həmin namizədin qeydiyyatının ləğvi üçün məhkəməyə müraciət edə bilər.

19. Seçki komissiyalarının qərarlarından şikayətlərə məhkəmələr (bu Məcəllə ilə daha qısa müddət müəyyən edilməyibsə) 3 gün müddətində baxmalıdırlar. Məhkəmə qərarından yuxarı instansiyalı məhkəməyə şikayət 3 gün müddətində verilə bilər (Maddə 112.11).

B. Müli Prosesual Məcəllə

20. Mülki Prosesual Məcəllənin 25-ci fəslində seçki (və ya referendumda iştirak) hüquqlarının müdafiəsinə dair icraatı nəzərdə tutur. Seçki Məcəlləsinin 290-cı maddəsinə əsasən, seçki (referendumda iştirak) hüquqlarının müdafiəsinə dair ərizələr apellyasiya instansiyası məhkəmələrinə Azərbaycan Respublikasının Seçki Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada verilməlidir.

21. Seçki (referendumda iştirak) hüquqlarının müdafiəsinə dair işlər üzrə daxil olmuş ərizələrə məhkəmə tərəfindən 3 gün müddətinə baxılır. Seçkilər günü və həmin gündən sonra daxil olmuş ərizələrə isə dərhal baxılır (Maddə 291.1). Məhkəmə tərəfindən ərizəyə ərizəçinin, müvafiq seçki komissiyasının və ya digər maraqlı şəxslərin iştirakı ilə baxılır. Məhkəmə iclasının vaxtı və yeri haqqında lazımi qaydada xəbərdar edilmiş göstərilən şəxslərin məhkəməyə gəlməməsi işə baxılmasına və onun həll edilməsinə mane olmur (Maddə 291.2).

22. Məhkəmənin qərarından yuxarı instansiya məhkəməsinə (kassasiya instansiyası məhkəməsinə) 3 gün müddətində şikayət verilə bilər. Bu şikayətə 3 gün müddətində və ya seçki günü və həmin gündən sonra daxil olmuş ərizələrə isə dərhal baxılır və məhkəmənin qəbul etdiyi qərar qətidir (Maddə 292).

HÜQUQ MƏSƏLƏLƏRİ

I. KONVENSIYANIN 1 SAYLI PROTOKOLUNUN 3-CÜ MADDƏSİNİN İDDİA EDİLƏN POZUNTUSU

23. Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 3-cü maddəsinə istinadən şikayətçi şikayət edib ki, onun parlament seçkilərində namizəd kimi qeydiyyatının ləğv edilməsi

qanunsuzdur və qərəzli şəkildə həyata keçirilib. Məhkəmə hesab edir ki, bu şikayət yalnız Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 3-cü maddəsi üzrə araşdırılmalıdır:

“Yüksək Müqavilə Tərəfləri qanunverici hakimiyyət oqranını seçərkən xalqın iradəsini sərbəst ifadə edə biləcək şəraitdə, gizli səsvermə yolu ilə, ağılabatan dövriliklə azad seçkilər keçirməyi öhdələrinə götürürlər.”

A. Şikayətin qəbul edilənliyi

24. Məhkəmə bildirdi ki, bu şikayət Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndində (a) nəzərdə tutulan mənada açıq-aydın əsassız deyil. Daha sonar qeyd edir ki, şikayət hər hansı başqa səbəblərə görə qəbul olunmayan sayıla bilməz. Buna görə də, o, qəbul olunan elan edilməlidir.

B. Şikayətin mahiyyəti

1. Tərəflərin arqumentləri

25. Hökumət bildirdi ki, Seçki Məcəlləsinin 88.4-cü maddəsinin əsas məqsədi, bütün namizədlər üçün bərabər və ədalətli təşviqat kompaniyasını təmin etməkdən ibarətdir. Bu səbəbdən seçicilərin səslerini müxtəlif qeyri-qanuni yollarla almağa çalışan namizədlərin seçkilərdən uzaqlaşdırılması seçicilərin iradəsini ifadə etməsini təmin etmək kimi qanuni məqsədi daşıyır.

26. Hökumət təsdiq etdi ki, Ərizəçi seçicilərə rüşvət verməyə cəhd göstərdiyi üçün onun namizədliyi ləğv edilib. Hökumətin fikrincə bu fakt bir neçə seçici tərəfindən təqdim edilmiş yazılı bəyanatlarla kifayət qədər sübut olunub. Bundan əlavə qeyd etdi ki, Ərizəçiyə məhkəmə proseslərində öz mövqeyini tam və səmərəli şəkildə müdafiə etməsi üçün müvafiq şərait yaradılıb.

27. Son olaraq Hökumət iddia etdi ki, seçki qanunvericiliyi hansı seçki dairəsində seçici kimi qeydiyyatda olmasından asılı olmayaraq, seçiciyə qarşı “hər hansı sui-istifadəni” qadağan edir. Bu səbəbdən Hökumət Ərizəçinin onu rüşvətxorluqda ittiham edən şəxslərdən bəzilərinin onun seçki dairəsində seçici kimi qeydiyyatda olmaması barədə arqumentlərini əsassız sayır.

28. Ərizəçi bildirdi ki, onun namizədliyinin ləğv edilməsinə dair qərar qərəzli şəkildə düşünüldü və səthi, əsasız, uydurma sübutlarla əsaslandırılıb. Belə ki, Ərizəçinin rüşvət təklif etməsi iddia edilən seçicilər tərəfindən təqdim olunan və sonrada onun namizədliyinin ləğvi üçün əsas olan yazılı bəyanatların forması və tərkibi əsaslı şübhələrə doğurub. Qeyd olunan bəyanatların alınmasına dair informasiya Dairə Seçki Komissiyasının daxil olan şikayət və müraciətlərin rəsmi reyestrində tapılmayıb. Bundan əlavə, bu bəyanatların bir çoxunda şikayətçinin şəxsiyyətinin müəyyən edilməsinə yardım edə biləcək müvafiq şikayətçinin ünvanı, telefon nömrəsi və digər şəxsi məlumatlar göstərilməyib. Bəyanatların bəzilərini imzalamış şəxslər adlarını,

soyadlarını və ata adlarını belə qeyd etməyiblər. On yeddi bəyanatdan onunda tarix qeyd olunmayıb. Bundan başqa, Ərizəçi iddia etdi ki, müəyyən edilib ki, qeyd olunan on yeddi şikayətçidən səkkizi yerli icra hakimiyyəti orqanlarının vəzifəli şəxslərinin qohumları və ya birbaşa onlardan asılı olan şəxslərdir.

29. Ərizəçi daha sonra iddia etdi ki, Hökumətin mülahizələrlə birlikdə Məhkəməyə təqdim etdiyi yazılı bəyanatların bir neçəsinin surəti sonrakı tarixlərə dəyişdirilib, xüsusən tarixlər və Dairə Seçki Komissiyasının möhürü sonradan əlavə edilib. Ərizəçi qeyd etdi ki, sənədlərin saxtalaşdırılması faktı Ərizəçinin Apellyasiya Məhkəməsinin 31 oktyabr 2005-ci il tarixli məhkəmə iclasından dərhal sonra əldə etdiyi və tarix və möhürün qeyd olunmadığı eyni bəyanatların surətləri ilə Hökumət tərəfindən təqdim edilmiş surətləri müqayisə etməklə asanlıqla müəyyən edilə bilər.

30. Ərizəçi həmçinin iddia etdi ki, Dairə Seçki Komissiyasının 28 oktyabr 2005-ci ildə keçirilən iclası Seçki Məcəlləsinin bir sıra formal tələblərinin pozuntusu ilə müşahidə olunub. Belə ki, DSK-nın iclasının protokolunda iclasda kimlərin iştirak etməsi və onların necə səsverməsinə dair bir sıra uyğunsuzluqlar olub. O eyni zamanda qeyd etdi ki, yerli məhkəmələr qərarlarında şübhəli və ziddiyətli sübutlara istinad edərək iddia edilən şikayətçilərin həqiqi kimliyinə və düzgünlüyünə əsaslı şübhələr yaradan məlumatları araşdırmaqdan imtina ediblər. Xüsusilə, digər pozuntularla birlikdə, məhkəmələr iddia edilən şikayətçilərdən bəzilərinin ümumiyyətlə Ərizəçinin seçki dairəsindən seçici olmadığı and onlardan bəzilərinin sadəcə qeyd olunan seçki dairəsinin ərazisində yaşayış yerləri barədə yalnız ifadə verməsi faktına heç bir münasibət bildirməyib.

2. Məhkəmənin qiymətləndirməsi

31. Məhkəmə qeyd etdi ki, onun Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 3-cü maddəsi ilə təmin edilən seçkilərdə namizəd qismində iştirak hüququna dair prezident hüququ bir sıra digər məhkəmə qərarları ilə yanaşı *Orucov Azərbaycan qarşı (No. 4508/06, 40-42-ci bəndlər, 26 iyul 2011-ci il)* məhkəmə qərarında da əks olunub. Xüsusi olaraq Məhkəmə təkrarən qeyd edir ki, Razılığa Gələn Dövlətlərin səsvermə hüququ və seçkilərdə namizəd qismində iştirak hüququ sahəsində geniş qiymətləndirmə sərbəstliyinə malik olmasına baxmayaraq, 1 sayılı Protokolun 3-cü maddəsinin tələblərinə riayət edilib-edilməmədiyi barədə son instansiya qismində qərar vermək Məhkəmənin işidir. Konkret olaraq, o, əmin olmalıdır ki, həmin məhdudiyyətlər sözügedən hüquqları onların mahiyyətinə xələl gətirəcək dərəcədə məhdudlaşdırmır və səmərəlikdən məhrum etmir; onların təyin olunması qanuni məqsəd daşıyır; və tətbiq edilən vasitələr qeyri-mütənəzib deyil (bax *Matye-Moen və Klerfayt Belçikaya qarşı*, 2 mart 1987-ci il, 52-ci bənd, A Seriyaları, No. 113; *Gitonas və başqaları Yunanıstan qarşı*, 1 iyul 1997-ci il, 39-cu bənd, *Qərar və Qərardadlar Toplusu 1997-IV*; və *Yumak və Sadak Türkiyəyə qarşı [GC]*, N. 10226/03, 109-cu bənd (iii), 8 iyul 2008-ci il).

32. Məhkəmə qeyd edir ki, hazırki işdə Ərizəçinin namizədliyi namizədin qeyri – qanuni və ya ədalətsiz vasitələrlə seçicilərin səslerini əldə etməyə çalışdığı halda onun namizədliyinin ləğv edilməsinin mümkünlüyünü ehtiva edən Seçki Məcəlləsinin 88.4 və 113-cü maddələrinin tələblərinə uyğun olaraq ləğv edilib. Nəzərə alsaq ki, 1 saylı Protokolun 3-cü maddəsinə bu maddə ilə təmin edilən hüquqların həyata keçirilməsinin məhdudlaşdırılmasına haqq qazandıran “hüquqi məqsədlərin” siyahısı daxil edilməyib və eyni zamanda Konvensiyanın 8 və 11-ci maddələrində nəzərdə tutulanlara istinad edilmir, Razılığa Gələn Dövlətlər bu maddələrdə göstərilməyən məqsədlərə əsaslanma bilərlər, bir şərtlə ki, bu Konvensiyanın ümumi məqsədləri və qanunun aliliyi prinsipinə uyğun olsun (bax, məsələn, *Ždanoka Latviyaya qarşı* [GC], No. 58278/00, 115-ci bənd, AİHM 2006-IV). Məhkəmə Hökumətin Seçki Məcəlləsinin yuxarıda qeyd olunan maddələrində qeyd olunan şərtlərin məqsədinin bütün namizədlər üçün seçki kompaniyası zaman ədalətli və bərabər şəraitin yaradılması və seçkilərdə xalqın iradəsinin azad şəkildə ifadə olunmasını təmin etmək olduğuna dair arqumentlərini qəbul edir.

33. Məhkəmə hesab edir ki, hakimiyyət orqanlarının qərarlarında qeyri-mütənəsbibliyin və ya özbaşınalığın olub-olmaması müəyyən edilməlidir.

34. Məhkəmə xatırladır ki, ölkədaxili hüquq normalarına uyğunluğun müəyyən edilməsi sahəsində onun səlahiyyətləri məhduddur və sübutların qiymətləndirilməsi və ya yerli qanunvericiliyin şərhini kimi məsələlərdə ölkədaxili məhkəmə kimi çıxış etmək onun səlahiyyətlərinə aid deyil. Bununla belə, müdaxilənin 1 saylı Protokolunun 3-cü maddəsinin tələbləri ilə uyğunluğuna nəzarət üçün Məhkəmə Ərizəçiyə hər hansı özbaşınalığa qarşı kifayət qədər təminatlar verilib-verilmədiyini, həmçinin müvafiq qərarların əsaslandırılıb-əsaslandırılmadığını müəyyən etmək üçün müvafiq ölkə prosedurlarını və qərarları diqqətlə araşdırmalıdır (bax, *mutatis mutandis*, *Melniçenko Ukraynaya qarşı*, No. 17707/02, 60-cı bənd, AİHM 2004-X).

35. Bundan əlavə Məhkəmə hesab edir ki, hər hansı namizədin qeyri-qanuni və ədalətsiz təşviqat metodlarına əl atmasının müəyyən edilməsi həmin namizəd üçün ciddi nəticələrə səbəb ola bilər, belə ki bu həmin şəxsin namizədliyinin ləğvi üçün əsas ola bilər. Konvensiyanın fərdi seçki hüquqlarının effektiv həyata keçirilməsinə təminat verdiyi üçün Məhkəmə hesab edir ki, seçkilərdə namizədliyini irəli sürmüş şəxslərin namizədliyinin özbaşına ləğvinin qarşısını almaq üçün müvafiq daxili qanunvericilik namizədləri əsassız və alçaldıcı seçki pozuntusu iddialarından müdafiə etmək üçün kifayət qədər təminatlara malik olmalı və eləcə də namizədliyin ləğvinə dair qərar seçki pozuntusuna dair əsaslı, etibarlı və yetərli sübutlara əsaslanmalıdır (bax: *Orucoov*, yuxarıda qeyd olunan qərar, 46-cı bəndi).

36. Hazırki iş üzrə Məhkəmə qeyd edir ki, Ərizəçini rüşvətxorluqda ittiham edən on yeddi nəfərdən yalnız səkkizi Apellyasiya Məhkəməsi tərəfindən dindirilib. Qeyd olunan səkkiz nəfərdən yeddisi onlara səsleri qarşılığında naməlum şəxslər tərəfindən

pul vəd edildiyini təsdiq edib. Məhkəmə hesab edir ki, bu məlumat özlüyündə iddia edilən rüşvət təklifinin Ərizəçi tərəfindən ediliyini və ya, qeyd olunan “naməlum şəxslər”in birbaşa onun göstərişi ilə hərəkət etdiyini və ya hər hansı başqa şəkildə onun adından hərəkət etmək səlahiyyətləri olmasını təsdiq etmir. Ərizəçinin seçicilərə rüşvət təklif etməsi iddia edilən bu “naməlum şəxslər”in iddia edilən hərəkətləri ilə əlaqəsini göstərən başqa sübutlar mövcud deyil. Həmin şəxslər tərəfindən sadəcə olaraq Ərizəçinin adının qeyd edilməsi faktı onların Ərizəçinin göstərişi ilə hərəkət etməsini; və ya Ərizəçinin seçiciləri satın almaq niyyətindən olmasını və ya bunu həyata keçirmək üçün hər hansı praktik tədbirlər görməsini sübut etmir.

37. Bu doğrudur ki, bir nəfər, H. Məhkəmədə Ərizəçinin şəxsən ona pul təkif etməsinə dair ifadə verdi. Lakin Məhkəmə qeyd edir ki, Ərizəçi H-nin onun dairəsində seçici kimi qeydiyyatda olmadığını və daimi yaşayış yeri barədə Məhkəmədə yalan ifadə verdiyini təsdiq edə bildi. Yuxarıda qeyd olunan məlumat ilk baxışda (*prima facie*) doğru sayıla bilər. Ərizəçi bu məlumatlara əsaslanaraq yerli məhkəmələr qarşısında H-nin şahid kimi şəxsiyyətinin doğruluğunu mübahisələndirən ciddi və mübahisə oluna biləcək etirazlar qoyub. Məhkəmə hesab edir ki, bu etirazların lazımı qaydada qiymətləndirilməsi H-nin ifadələrinin doğruluğuna ciddi təsir göstərə bilərdi. Lakin bu etirazlar yerli məhkəmələr tərəfindən baxılmadan saxlanılıb. Bu şəraitdə Məhkəmə hesab edir ki, şahid H. və onun ifadələri onların doğruluğuna dair əsaslı şübhələri aradan qaldıra biləcək şəkildə qiymətləndirilməyib.

38. Yuxarıda göstərilən səbəblərə görə Məhkəmə hesab edir ki, Ərizəçinin namizədliyinin ləğv edilməsi barədə qərar əsassız, yetərsiz və hərtərəfli araşdırılmamış sübutlara əsaslanıb.

39. Bundan əlavə, Məhkəmə hesab edir ki, Ərizəçi baş verə biləcək özbaşınalılıqlara qarşı kifayət qədər prosesual təminatlarla təmin olunmayıb. Xüsusi olaraq, DSK Ərizəçini 28 oktyabr 2008-ci ildə keçirilmiş iclası barədə məlumatlandırmayaraq onu öz mövqeyini DSK səviyyəsində müdafiə etməsi imkanından məhrum edib və şikayətçiləri dinləmədən və ya hər hansı digər şəkildə vəziyyətin daha ətraflı qiymətləndirilməsinə cəhd etmədən onun namizədliyinin ləğv edilməsi barədə tələb vermək haqda qərar qəbul edib. Bundan əlavə yuxarıda qeyd edildiyi kimi, ölkədaxili məhkəmələr Ərizəçinin etirazlarını və vəsatətlərini diqqətə almayıb və ona heç bir əsaslandırılmış cavab verməyiblər.

40. Yuxarıdakı mülahizələr Məhkəmə üçün kifayət edir ki, hesab etsin ki Ərizəçinin seçki hüququna edilmiş müdaxilə 1 saylı Protokolun 3-cü maddəsinin tələblərinə uyğun deyil. Ərizəçinin namizədliyinin ləğv edilməsi kifayət qədər və işə aid sübutlarla əsaslandırılmamış, seçki komissiyası və yerli məhkəmələrin prosedurları Ərizəçiyə ola biləcək özbaşınalılıqlara qarşı yetərli təminat verməyib və onların qərarları kifayət qədər əsaslandırılmayıb.

41. Beləliklə, Konvensiyanın 1 saylı Protokolunun 3-cü maddəsi pozulub.

II. KONVENSIYANIN DİGƏR MADDƏLƏRİNİN İDDİA EDİLƏN POZUNTULARI

42. Ərizəçi 1 sayılı Protokolun 3-cü maddəsinə istinadən şikayət etdi ki, seçki zamanı onun namizədliyini irəli sürdüyü seçki dairəsində bir sıra qanun pozuntuları olub və dövlət orqanları qeyd olunan qanunpozuntuları ilə bağlı onun ərizəsini hərtərəfli araşdırmayıblar. Eyni zamanda Ərizəçi digər şikayətlə birlikdə götürülməklə Konvensiyanın 14-cü maddəsinə istinad edərək şikayət etdi ki, hakim partiyanı təmsil edən namizədlər müstəqil namizədlərə nisbətən daha çox üstünlüklərə malik idilər, belə ki qanunvericiliyə əsasən onlara dövlət televiziya kanallarında pulsuz efir vaxtı və digər pulsuz kompaniyalar da daxil olmaqla öz seçki kompaniyalarını daha üstün şərtlərdə apara bilmək imkanı yaradılmışdı.

43. Məhkəmə sərəncamında olan materialların işığında və barəsində şikayət edilən məsələlərlə bağlı səlahiyyəti çərçivəsində bu qənaətə gəlir ki, bu şikayətlər Konvensiyada və ya onun Protokollarında əks olunmuş hüquq və azadlıqların pozuntusunun hər hansı əlamətini üzə çıxarmır. Buradan belə nəticə çıxır ki, şikayət ərizələrinin bu hissəsi açıq-aydın əsassızdır və Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3-cü və 4-cü bəndlərinə uyğun olaraq rədd edilməlidir.

III. KONVENSIYANIN 41-Cİ MADDƏSİNİN TƏTBİQİ

44. Konvensiyanın 41-ci maddəsində deyilir:

“Əgər Məhkəmə Konvensiya ona dair Protokolların müddəalarının pozulduğunu, lakin Razılığa gələn yüksək Tərəfin daxili hüququnun yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qismən aradan qaldırılmasına imkan verdiyini müəyyən edirsə, Məhkəmə zəruri halda, zərərçəkən tərəfə əvəzin ədalətli ödənilməsini təyin edir”.

A. Zıyan

1. Maddi ziyan

45. Ərizəçi seçki kompaniyası zamanı çəkilən xərclər də daxil olmaqla maddi ziyana görə 13600 Azərbaycan manatı (AZN) tələb etdi.

46. Hökumət bu iddianı mübahisələndirərək iddia etdi ki, Ərizəçinin bu tələbi hər hansı sənədlə təsdiqlənməyib.

47. Məhkəmə aşkar edilmiş pozuntu ilə ərizəçinin iddia etdiyi maddi ziyan arasında hər hansı səbəbiyyət əlaqəsi görmür. Buna görə Məhkəmə ərizəçilərin maddi ziyanla bağlı tələblərini rədd edir.

2. Mənəvi ziyan

48. İddiaçı mənəvi ziyana görə 20.000 avro tələb etdi.

49. Hökumət iddia etdi ki, tələb olunan məbləğ həddən artıqdır.

50. Məhkəmə hesab edir ki, Ərizəçi mənəvi ziyana məruz qalıb və ziyan yalnız 1 sayılı Protokolun 3-cü maddəsinin pozuntusunu müəyyən etməklə kompensasiya oluna bilməz. Məhkəmə ədalət prinsipinə əsaslanaraq qərar çıxararaq dəymiş mənəvi ziyana görə Ərizəçiyə 7500 AVRO təyin edir, bu məbləğdən tutula bilən hər hansı vergi məbləği onun üzərinə əlavə olunmalıdır.

B. Məhkəmə xərcləri və digər məsrəflər

51. Ərizəçi həmçinin ölkədaxili məhkəmələrindəki və Məhkəmədəki icraatla bağlı çəkdiyi məhkəmə xərclərinə və digər məsrəflərə görə 5735 AVRO tələb edib, bura hüquqi yardımla bağlı xərclər, tərcümə və poçt xərcləri də daxildir.

52. Hökumət iddia edib ki, tələb olunan məbləğ əsassızdır və həddən artıqdır.

53. Məhkəmənin presedent hüququna əsasən, şikayətçi məhkəmə xərclərinin və digər məsrəflərin əvəzinin ödənilməsi hüququna yalnız o halda malik olur ki, həmin xərclərin həqiqətən və zəruri olaraq çəkildiyi sübut edilsin və onlar miqdarca ağlabatan olsun. Hazırkı işdə Məhkəmə təqdim olunmuş sənədləri və yuxarıda qeyd olunan meyarları nəzərə alaraq, bütün bəndlər üzrə göstərilən xərclərin müqabilində Ərizəçiyə 1600 AVRO məbləğinin təyin edilməsini ağlabatan sayır, bu məbləğdən tutula bilən hər hansı vergi məbləği onun üzərinə əlavə oluna bilər.

C. İcranın gecikdirilməsinə görə faiz

54. Məhkəmə məqsədəuyğun hesab edir ki, icranın gecikdirilməsinə görə fiaz Avrop Mərkəzi Bankındakı borc dərəcəsinin yuxarı həddinə əsaslanmalıdır və onun üzərinə daha üç faiz əlavə olunmalıdır.

BU ƏSASLARA GÖRƏ MƏHKƏMƏ YEKDİLLİKLƏ

1. Ərizəçinin namizədliyinin ləğv edilməsi ilə bağlı Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 3-cü maddəsi ilə təmin edilən seçki hüququ üzrə şikayəti qəbul olunan, ərizədəki şikayətlərin qalan hissəsini isə qəbul olunmayan elan edir;
2. *Qərara alır ki*, Konvensiyanın 1 sayılı Protokolunun 3-cü maddəsi pozulub;
3. *Qərara alır ki*,
 - (a) cavabdeh dövlət Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq bu qərarın qəti qərara çevrildiyi tarixdən sonra üç ay ərzində şikayətçiyə aşağıdakı məbləğləri ödəməli və həmin məbləğlər ödəniş tarixində tətbiq edilən məzənnə üzrə Yeni Azərbaycan manatına çevrilməlidir:
 - (i) mənəvi ziyana görə - 7500 (yeddi min beş yüz) AVRO, bu məbləğdən tutulan bilən hər hansı vergi məbləği bu məbləğin üzərinə əlavə olunmalıdır;
 - (ii) məhkəmə xərclərinə və digər məsrəflərə görə - 1600 (min altı yüz) AVRO, şikayətçidən tutula bilən hər hansı vergi məbləği bu məbləğin üzərinə əlavə olunmalıdır;
 - (b) yuxarıda qeyd olunan üç aylıq müddət bitdikdən sonra öhdəlik icra edilənə qədər yuxarıda qeyd olunan ödənilməli məbləğin üzərinə Avropa Mərkəzi Bankındakı borc dərəcəsinin yuxarı həddinə bərabər olan adi faiz məbləği əlavə olunmalı və onun da üzərinə daha üç faiz əlavə olunmalıdır;
4. Əvəzin ədalətli ödənilməsi haqqında şikayətçinin qalan tələblərini *rədd edir*.

Qərar ingilis dilində çıxarılıb və Məhkəmə Reqlamentinin 77-ci Qaydasının 2-ci və 3-cü bəndlərinə uyğun olaraq, 21 fevral 2012-ci ildə qərar barədə yazılı məlumat verilib.

Sören Nilsen
Katib

Nina Vayiç
Sədr